

THYLANDS MOLBOER

AF HANS ELLEKJLDE

I sit store Værk ”Molboernes vise Gerninger” har Professor Arthur Christensen paavist, at Hovedmassen af de velkendte, folkeyndede Molbohistorier om Østlyllands Molboer, Beboerne af Halvøen Mols i det sydlige Djursland, Genbo til Jyllands største Købstad, Aarhus, umuligt kan være opstaaet i Danmark, men at de er vandret lange Veje gennem hele Europa, undertiden helt ovre fra Indien og Persien, for omsider at blive paaduttet de brave Folk fra Mols, de egentlige Molboer, af Købstadfolkene i Aarhus. Digtet i Aarhus om selve Beboerne af Mols er (af de rigtige velkendte Molbohistorier) vistnok kun den selvkogende Gryde og Skibsungen, alle de andre Molbohistorier synes fra først af at være Beboerne af Mols ganske uvedkommende. Helt anderledes er det med Thylands Molboer, Havboerne langs Thylands Kyst, ganske særlig Havboerne i Agger og Nabosognet Syd for Limfjorden i Hardsyssel, Harboøre; for disse Molbohistorier, eller som vi her vil kalde dem til Forskel fra de gængse østjydske Molbohistorier, Havbohistorier, maa sikkert næsten alle være digtet i vort eget Land i gamle Kulturcentrer som Thisted og Vestervig, Lemvig og Holstebro. De nordlige Havbohistorier om Aggerboerne er ganske nær beslægtede med de sydlige Havbohistorier om Harboøreboerne, og de er ofte filtret ind i hinanden, men det er yderst sjældent, at de velkendte Molbohistorier paaduttet enten Aggerboere eller Harboøreboere. Og det er ogsaa ganske naturligt, for Havboerne er fattige Fiskere, mens de rigtige Molboer i Mols er rige, velstillede Bønder, om end fra en afsides Egn. En Fortælling om ”Skibsungen” vilde det være ganske umuligt for en Vesterviger eller en Thisteder at knytte til Thøger fra Agger lige saa lidt som til Harboøre-Jens. Det er helt andre Historier, som er betegnende for Havboerne i Agger og Harboøre, Fortællinger om, hvorledes de klarer sig, naar de kommer i Havsnød.

”En Aggerbo kom engang, da han var ude at fiske, i Havsnød. Saa lovede han Vorherre, at dersom han slap levende i Land, saa vilde han give tre Maal Mælk til den mest trængende iblandt de fattige. Han slap ogsaa med Livet, men aldrig saa snart havde Skrækken sat sig, før

han fortrød sit Løfte, men han turde dog ikke ligefrem bryde det. Da han nu kom hjem, fortalte han sin Kone om den Fare, han havde svævet i, og om det Løfte han havde gjort. Hun mærkede straks, hvad der pinte ham, og hun fandt ogsaa paa Raad. ”Aa, Faer!” sagde hun, ”da kender a en sølle sort en; den har tre Ben og kan ikke gaa; den har to ører og kan ikke høre, og den har en stor Mund og har intet at komme i den!” Ja, saadan en Stakkel maatte dog ogsaa være meget trængende, mente Aggerboen, og han skulde da have Mælken. Men den Stakkel det var Aggerbokonens egen Gryde.”

”Der var engang en Aggerbo, der hed Josef, som holdt saa urimelig meget af Pølse, og derfor kaldte de andre Aggerboere ham Josef Pølse. Engang han var ude paa Havet at fiske, kom der saadan en Storm, at han var bange for at forlise. I sin Angst lovede han da Vorherre, at dersom han kom vel i Land, vilde han aldrig spise Pølse mere. Lidt efter bedredes Vejret, Angsten faldt, og Haab om Redning steg hos Josef, men nu begyndte han saa smaat at fortryde det Løfte, han havde gjort. Helt at tage sine Ord tilbage, turde han ikke, thi han var ikke i Land endnu, men rent lade være at spise Pølse, det kunde han ikke, det følte han nok. Han gik derfor en Mellemvej og sagde: ”Ja, æder jeg Pølse, saa skal jeg dog aldrig æde Pølseskind!” Nu kom han i Land, og saa var Dødsangsten forbi, men Lysten til Pølse og Pølseskind var stærkere end nogensinde før. Men en lille Smule skulde dog Vorherre have for sin Ulejlighed, og saa gjorde Josef sit tredie højtidelige og ubrydelige Løfte:

”Ja, æder jeg Pølse og Pølseskind, saa skal jeg dog aldrig æde Pølsepind!”

Og det Løfte tror jeg nok, han holdt.”

I en tredie Havsnødhistorie er det to Aggerboere, Jens og Hans, der er paa Fiskeri langt ude paa Havet. ”Der rejste sig saa en hæftig Storm, og de blev snart til Sinds at vende Næsen hjemad. Men Vejret blev værre, og de kom i Mening om, at de nok aldrig kom levende paa fast Bund. Da begyndte Jens at bede til æ Mand her ovenfor og sluttede med: ”Dersom æ nu kommer hjem, saa skal æ give dig en Vokslys

Broen over Teeaa ved Gaarden Levind i Nørhaa. (Ebba Rune fot.)

saa stor som en Mast.” ”Det skulde du ikke ha lovet ham”, bemærkede Hans, ”hvorfra vil du faa Voks til saadan en Lys?” Jens tænkte sig noget længe om, og da han nu syntes, at Vejret var en Kende mindre strengt, svarede han: ”Ja, bliver den ikke saa stor som vor Mast, saa skal den blive saa stor som vort Spryd.” De kom længere ind efter Land, og Hans sagde atter: ”Det var galt, du lovede det, hvor vil du faa æ Voks fra?” Jens svarede: ”Bliver den ikke saa stor som vort Spryd, saa skal den da blive som vor Rorpind.” Endelig stod de paa fast Bund, og Hans mindede atter Jens om det ubesindige i hans Løfte: ”Vi havde jo nok kommet i Land uden det.” Men Jens svarede til Afslutning: ”Ti nu stille med det, og lad aldrig æ Mand høre, at vi snakker om det.”

Inde paa det faste Land var Aggerboerne i gamle Dage efter deres gode velmenende Naboers, Vestervigernes Mening, stærkt optaget af Muligheden for at faa en indbringende Stranding paa deres egen Kyst. ”Da Præsten i Vestervig en Søndag kom til Agger for at holde Gudstjeneste, mærkede han straks, at der var et ualmindeligt Liv i Gaden, og i det samme kom en Aggerbo hen til ham og raabte jublende: ”Hun staar’ godt.” Da var der i det samme strandet et Skib, og det vakte jo Røre, saa der var næsten, ingen Mandfolk i Kirken den Dag. Da

Gudstjenesten var endt, og Præsten kom ud af Kirken, syntes han, at de Folk, han kom til, saa saa slotne ud, og da han saa spurgte om, hvad der var i Vejen, fik han den Besked, at Skibet igen var kommet af Grunden og var sejlet sin Vej.” Ovre i Hardsyssel fortælles, hvorledes Aggerbo-Fiskerne stod ved Havet og iagttog et Skib, der saa ud til at ville strande. ”Nu har vi ham, nu har vi ham, nej, nu klarer han sig nok. Nej, nu kommer han, nej nu tar Fanden ved ham, nu klarer han sig. Ja, skal han strande, saa vor Herre lad ham strande for vort Land.”

En Aggerbo kom ind til Præsten i Vestervig og siger: ”Æ skulde melde Faer, te min Kone har faaet et Barn i Nat.” Men da der lige var strandet et Skib, saa var han voldsomt optaget af den Begivenhed og vedblev: ”Aa, Gud Fader bevare os, der er strandet et forfærdelig stort Skib i Nat.” Præsten var imidlertid gaaet hen efter Kirkebogen, og saa kommer han igen og siger: ”Naa, hvad er det for et Barn?” ”Det ved æ minsæl ikke, for saa vidt som æ kunde se, staar der nogle store forgyldte Bogstaver paa Bagenden af det, og det er vistnok en Hollænder.” – ”Hvad,” siger Præsten, ”er De ikke selv Far til Barnet?” – ”Ja, æ kan nu ikke se andet, end at det er en Hollænder efter æ Bogstaver paa Enden af den.”

Som man let kan tænke sig, havde de fattige Aggerboere i ældre Tid svært ved at holde sig fra ulovlig Omgang med ilanddrevet Strandingsgods. Herom fortæller Skæmtesagnet ogsaa:

”Engang var der ved Agger strandet et Skib, som blandt saa meget andet havde Korender om Bord. En af Aggerboerne fik ved denne Lejlighed i al Hemmelighed listet en Fustage Korender til sig og gemte dem paa et sikkert Sted. En Søndag da Manden var i Kirke, henviste Præsten i sin Prædiken til et Skriftsted i Pauli Brev til Korintherne. Saa snart Aggerboen kom hjem, sagde han til sin Kone: ”Hvad skal vi nu gøre, Mo’er? Æ kunde høre, Fa’er har faaet det at vide, han snakkede om de her Korinder.” – ”Saa er det nok bedst,” svarede hun, ”at du gaar op til ham i Morgen den Dag og snakker med ham om det, hvorledes vi skal bære os ad med det.” – ”Ja, det vil æ ogsaa,” svarede han. Og næste Dag gik han til Præsten, og da han var kommet ind, og den sædvanlige Hilsen var vekslet, siger Præsten: ”Naa, min gode Mand, hvad har han saa paa Samvittigheden i Dag?” – ”Æ er gaaet herop, for æ kunde høre i Gaar i æ Kirke, at Fa’er har faaet det at vide.” Præsten, som ikke var rigtig med, saa forundret paa ham og spurgte: ”Hvad mener han?” – ”Jo, æ kunde høre i æ Kirke, at Fa’er snakked’ om de her Korinder.” Pludselig gik der et Lys op for Præsten, og han svarede: ”Naa, Korenderne! Ja vist ved jeg det, men hvordan kunde I ogsaa faa Jer til at beholde dem, det er jo en slem Historie.”

”Ja, tal ikke om det, vi har ogsaa fortrudt det, men Fa’er vil nok være saa god at raade os paa vort Bedste, for vi skulde jo nødig komme i nogen Forlegenhed for det.” Efter en lang og grundig Overvejelse sagde Præsten: ”Naar han nu vil følge mit Raad, saa gaar han hjem til sin Kone, og saa tager I Korenderne og deler dem i tre lige store Dele. Den ene Del kan I jo selv beholde; den anden Del giver I til de fattige, og saa vil I nok betænke jer Sjælesørger med Resten.” – ”Det skal vi saagu gøre akkurat, som Fa’er siger det. Farvel og Tak!”

Da Aggerboen kom hjem fra Vestervig, tog han Fustagen og tømte alle Korenderne ud af den midt paa Bordet, og saa satte han sig ved den ene Ende af Bordet og hans Kone ved den anden Ende, og saa talte de Korenderne en for en og delte dem nøjagtig i tre Bunker med lige mange i

hver Bunke. Da de saa var færdige dermed, tog Manden den tomme Fustage, idet han sagde til sin Kone: ”Den ene Trediedel sagde Fa’er, vi maatte selv beholde!” og dermed strøg han den første Bunke i Bøtten, ”Den anden Trediedel sagde han, vi skulde give til de fattige, men hvem tror du, Mo’er, der er mere fattige end vi andre?” – ”Nej, det har du saamænd Ret i, Fa’er, det er der vist ingen, der kan være?” – ”Ja, saa skal vi jo ogsaa selv have dem,” og saa strøg han den anden Bunke i Bøtten. ”Saa sagde Fa’er, at vi vilde nok betænke vor Sjælesørger med den sidste, men hvem tænker du Mo’er, der vil sørge for vor Sjæl, naar vi gør det ikke selv?” – ”Nej, det har du saagu Ret i, Fa’er! det er der ingen der vil.”

- ”Ja, saa er det jo ogsaa os, der skal have dem!” Og den sidste Trediedel af Korenderne gled ganske sagte ned i Bøtten til de øvrige, og Bøtten blev gemt igen.”

Men der er Høg over Høg, Aggerboen, der kunde holde sin Sjælesørger for Nar, blev selv narret af en anden og endnu mere fiffig Aggerbo.

”Engang var der strandet et Skib ved Agger, og Besætningen druknede. En af Aggerboerne havde været særlig om sig ved denne Lejlighed og havde blandt andet udplyndret Kaptajnens Lig, som var skyllet i Land. En anden af Bymændene syntes, at det var vel fed en Steg til denne ene Mand, og for at komme nemt til at dele med ham, gav han sig til at spille Genfærd. Han tog et hvidt Lagen om sig, og i denne Positur gik han en mørk Nat hen foran Tyvens Vinduer ved Midnatstid og gav sig til at vandre frem og tilbage og raabte med Gravrost: ”Kom med min Trøje! kom med mine Bukser! kom med mine Støvler! kom med min Hat! kom med mit Ur! kom med mine Penge!” Tyven, hvis onde Samvittighed overtydede ham om, at det maatte være den udplyndrede Kaptajns Genfærd, der fordrede sine frastjaalne Ejendele tilbage, saa i sin Forskrækkelse ikke anden Udvej til at blive Spøgelset kvit end at give ham det altsammen tilbage, og han kastede derfor det ene Stykke ud til ham efter det andet, indtil han havde skilt sig ved hvert eneste Stykke, som havde tilhørt Kaptajnen. Saa forsvandt Raden med en indvendig hoverende Latter, og Tyven fik Fred.”

En Fører og Foregangsmand for disse gammeldags Aggerboere var en Fisker, de kaldte æ Kold-dreng. Han udmærkede sig ved en overordentlig Styrke og kunde saaledes blandt

Agger Sogn har været haardt mishandlet af Sandflugt og Angreb fra Havet. Her ses et af de gamle typiske Vestkysthuse, Johannes Jensens Hus i Agger, som under en Stormflod i Trediverne maatte rømmes om Natten

andet ene Mand bære en Tønde Tjære hjem fra Havet. Den kom han jo heller ikke altid for dyrt til. Nu døde denne Kold-dreng, og Aggerboerne hædrede ham da ved at sætte følgende Gravskrift over ham:

O Kold-dreng, o Kold-dreng, du bolde,
vi maatte dig ej længere beholde,
skønt nødig vi kunde dig undvære,
du har bjærget saa mange Tønder Tjære;
men nu er du visselig borte
og ligger i Jorden den sorte.

Den gamle Lærer *L. N. Bertelsen*, som har fortalt disse sidste tre Aggerbohistorier fra sin Barndomstid i 1830'erne og 40'erne i Vestervig Sogn, har ogsaa givet den kulturhistoriske Baggrund for Forstaaelsen af mange af Aggerbohistorierne:

"I min Barndom henimod Midten af det nittende Aarhundrede hørte jeg en gammel Mand fortælle følgende: "Engang kom to Aggerboere i Følge med hinanden forbi Vestervig Kirke, som de gav sig lidt Tid til at tage nærmere i øjesyn udvendig fra. Saa siger den ene: "Det er endda en stor Tempel, æ skal love for, den har kostet noget, der forslaar noget, den har vist kostet over ti Specier?" – "Aa, æ tror, du er gal!" siger den anden, "den har vist kostet over 20." Dette skal vel nærmest være en Spøg med Aggerboernes

Uvidenhed i Pengesager. Men det er alligevel ikke saa meget at undres over, at de i deres daglige Færd kunde synes, at 10 til 20 Specier (40 til 80 Kr.) var en hel Kapital. De var nemlig for største Delen fattige Folk, som sjælden havde Penge imellem Hænder. Naar Fiskerne kom i Land med deres Fangst, saa mødte der gerne Folk fra Oplandet med tillavet tør Mad og Brændevin, som de fik godt vederlagt med Fisk, der ikke blev værdsat efter Vægt. Der kom ogsaa tit Folk langvejs fra - baade fra Thy og Mors - kørende med Korn og Sulevarer, som de byttede bort mod Fisk. Penge var der som oftest ingen Tale om; dem var der faa af blandt Folk dengang.

Aggerboerne boede dengang - for de uformuendes Vedkommende - i simple Boliger, for Størstedelen opført af Skibsvrag eller andet indstrandet Tømmer, som ikke kostede store Penge. Tagrøret kunde tildels samles oppe i Landet eller siden betales med Fisk. Væggene opførtes af Ler, og naar Huset var færdigt, blev det ikke værdsat i Penge. Det meste af, hvad det havde kostet, var Arbejdet, og med dette hjalp Naboerne hverandre uden Vederlag i Penge. De kunde jo til Gengæld faa en lignende Tjeneste en anden Gang.

Manglede Aggerboen saa Rug til Brød, kunde han gaa op til en af Bønderne i Vestervig Sogn og tinge sig Sæd for Fisk. Engang gik saa en Aggerbo op paa Landet til Kærgaard i Vestervig

Det er ikke alene Havet, der farer voldeligt frem mod Landet i Nordvest. Ogsaa Kysterne mod Limfjorden kider Skade ved Højvande og Stormflod, hvilket de høje Skrænter ved Odby bærer Præg af. (M. Østergaard fot.)

Sogn for at købe sig Rug. Han var bange for Hunden, som han vidste var meget bidsk. I Nærheden af Gaarden mødte han Tjenestedrengen. ”Hør,” siger han til Drengen, ”er jer Hund inde, er jer Mand hjemme, vil han bide?” Tilfredsstillet ved Drengens Svar dristede han sig til at gaa ind. Manden var godt nok hjemme, og han ”bed” da heller ikke. Aggerboen fik straks Lovning paa en halv Tønde Rug, som han kunde faa paa sin Ryg hjem for siden at betale den med Fisk. Manden tog ham saa med op paa Loftet, hvor Rugdyngen laa, og gav sig til at maale op i Skæppen. Da han saa tømte den første Skæppe i Aggerboens Pose, siger han: ”Ja, den første Skæppe tæller vi ikke!” – ”Aa,” udbød Aggerboen, ”du er endda den kønneste Mand, der kan være til, og saadan var din Fa’er før dig, og din Farfar før ham!” Men da den anden Skæppe kom i Posen; siger Kærgaardsmanden: ”Saa siger vi to!” – ”Aa, ja det kunde ligne dig!” raaber Aggerboen, ”du har altid været en stor Skælm, og det var din Fa’er før dig og din Farfar før ham, og der har aldrig været andet end Skælmsstykker ved den Familie!”

Oppe i Vestervig morede man sig over Aggerboernes ringe Forstand paa Landbrugssager. ”Engang var der en Aggerbo, der kom til Vestervig og vilde købe noget Korn.

Saa gik Manden med ham ud paa Loen, hvor Kornet laa kastet, og vilde give ham af det forreste. Men saa blev Aggerboen gal, han vilde, saa bandede han, intet have af det forfløjne Korn, for han troede jo, at det forreste maatte da ogsaa være det ringeste. Saa gav Manden ham ogsaa af det agterste, og det var han saa meget glad ved. At det tungeste Korn ogsaa maatte komme den mest stakkede Vej, det var noget, der ikke faldt i hans Regning.”

Ogsaa Aggerboernes Gilder er naturligvis Genstand for de øvrige Thyboeres Spot. Der var engang Barsel paa Agger. Da Gildefolkene kom hjem, var de alle sammen derhjemme nysgerrige efter at vide, hvad de havde faaet til det Barsel. En af dem svarede saa: ”Først fik vi Fisk, og saa Fisk, og saa fik vi Fisk igen og saa Fisk. Men saa fik vi tørre Torskehoveder, og havde vi ikke faaet det, saa havde vi,” saa bandede han, ”ikke faaet andet end Fisk til æ hele Barsel.” De skulde jo efter Skik og Brug have fem Retter til Gildet, og dem fik de ogsaa.

Meget hyppigt fortælles der pudsige Optrin fra Barnedaab i Agger Kirke:

”Engang skulde Laust Kjær i Thyborøn have et Drengbarn i Kirke, det var i Dagene, lige før Aggerkanalen blev gennembrudt, det var Blæst og øsende Regn, men til Kirken kom de da. Den Kone, som holdt Barnet over Daaben, var snøvl,

og nu havde hun desuden faaet en slem Forkølelse, som havde slaaget sig paa hendes ører, saa hun og Præsten havde lidt ondt ved at forstaa hinanden. Da Præsten spurgte: "Er Barnet hjemmedøbt?" svarede Konen: "Ja, min Sæl og Salighed er æ Barn gennemblødt, vi har kørt fra Røn og til Agger Kirke i en Plaskregn, og det er stive halvanden Mil." Da Præsten spurgte: "Hvad skal Barnet hedde," svarede Konen, sad snøvl hun var: "Snatan." Præsten syntes, hun sagde *Satan*; han satte hende alvorligt i Rette og sagde til hende, at hun ikke maatte bruge Satans Navn paa dette hellige Sted, og derpaa spurgte han hende paa ny, hvad Barnet skulde hedde. Da Konen nu igen svarede Snatan, forstod Præsten, at hun ikke kunde sige Navnet bedre, og han sagde derfor selv: "Det maa være Nathan." Da blev Konen glad og sagde højt: "Jagu Faa'er, den Djævel var det."

Sommetider fortælles der, at Præsten taber Taalmodigheden med den døve Gudmoder og siger ned i Kirken: "Vil der dog ikke komme et andet kristeligt Menneske og holde Barnet?" Men hun svarer: "Nej jeg slipper den min Sæl og Salighed ikke, saa længe der er Rub og Stub af den, for det er min Moster Marens Søsters Datters Barn, og det er af min egen Slægt."

Ogsaa ved Bryllupper i Agger Kirke sker det efter Folkeoverleveringen af og til, at der finder morsomme Optrin Sted. "En ung Aggerbokarl skulde giftes. De kom i Kirken, og Præsten spurgte, om han vilde have den Pige, som hos ham stod, til sin Ægtehustru. "Vil I, Fa'er?" spurgte han Præsten. "Nej vist ikke!" svarede Præsten. Aggerboen vendte sig da til de andre, og spurgte, om nogen af de Godtfolk vilde have hende. Nej, de vilde heller ikke. "Ja, er der ingen, der vil have hende, saa vil jeg ikke heller," sagde Brudgommen, og saa vendte han sig for at gaa. Men da greb Degnen fat i ham og sagde: "Vil ingen anden, da vil jeg." – "Nej Tak," sagde Brudgommen, "saa vil jeg selv have hende."

Man skulde ikke tro, at en Sygeberettelse kunde ses i et komisk Lys, men naar denne Begivenhed finder Sted paa Agger, er det meget vel muligt.

"En Aggerbokone var blevet syg, og hendes Mand gik saa til Præsten i Vestervig og bad ham om at komme og berette hende. Præsten fulgte saa med Aggerboen, og da de kom hjem til Huset, lukkede Manden Døren op for ham. Der stod en Ko lige indenfor, og saa tager han den i

Halen og trækker den til Side: "Ja, her er snæver Rum, æ ved ikke, om Fa'er kan faa hans Næse herind?" Saa kommer Præsten da ind i Stuen, og Konen sidder ved Siden af Kakkelovnen og spiser Grød og Mælk. Saa siger Præsten: "Naa, hvor er saa Konen, der skal berettes?" "Her sidder æ saagu og æder en Krumme Mælk og Grød, æ har ikke faaet siden i Gaar, før i Dag, i Morgen bliver det paa tredie Dag, men nu skal æ skynde mig at komme i Seng, saa Fa'er kan komme i Lag med mig." Saa spørger Præsten om hendes Tro. "Hvordan staar det sig med hendes Tro, Morlille?" spørger Præsten. Hun tror, at han spørger om hendes Trug, og svarer: "Haa-aa den er saamænd revnet og splittet og duer ikke, det er tolv Aar siden, vor Fa'er købte den i Aalborg, gaa frem og hent den og lad æ Præst se den," sagde den syge Kone til en lille Pige."

Med stor Forkærlighed har man i Vestervig fortalt Historier om Aggerboernes Kirkegang og deres altfor ringe Kendskab til den kristne Tro. Meget udbredt er Fortællingen "Hvor den rige Mand kørte hen".

"En Aggerbo vandrede en Gang paa sine bare Ben til Thisted, Hoserne og Træskoene bar han paa Ryggen, han havde hele fem Mil at gaa. Paa Vejen kom han op at age med en rig Bondemand, som kørte til Thisted med et Læs Korn. Hoserne og Træskoene lagde han fra sig paa Sækkene bag ved Agestolen. Da det ringede til Gudstjeneste i Skjoldborg Kirke, fik Aggerbomanden Lyst til at komme i Kirke, og efter at han havde faaet at vide af Bondemanden, hvor og til hvad Tid han kunde træffe ham i Thisted, for at komme med ham tilbage, sprang han af Vognen og ilede ind i Kirken. Præsten var paa Prædikestolen og havde begyndt sin Prædiken om den rige Mand og den fattige Lazarus, og nu fortsatte han saaledes: "Den fattige døde og blev af Englene henbaaren i Abrahams Skød; han kom altsaa i Himmerige! men", raabte Præsten ivrigt, "hvor blev den rige Mand af? Jeg siger," raabte han endnu ivrigere, "hvor blev den rige Mand af, hvor kom han hen?" Idet Præsten udraabte dette, fæstede han tilfældigvis Blikket paa Aggerboen, der stod i Kirkens Midtergang. Han mente derfor, at Præstens Spørgsmaal var henvendt til ham, og han svarede: "Han kørte til Thisted med et Læs Korn." Men i det samme svarede Præsten sig selv: "Han kom til Helvede!" "Aa," siger Aggerboen, "saa forliser æ mine Hoser og mine Træskoer." Han skyndte sig derfor ud af Kirken

Udsigt gennem Kirkegaardslaagen ved Vestervig Kirke. (M. Østergaard fot.)

og satte afsted til Thisted, for om muligt at naa den rige Mand, før han var kommen ind, hvor ingen kommer ud igen. Han traf ham ogsaa godt nok i Thisted, fandt sine Hoser og sine Træsko i god Behold og kom op at age med ham igen paa Hjemvejen til Agger."

En anden Kirkegangsfortælling er lagt i Munden paa Aggerboen selv. Den stammer fra Tiden o. 1700-1730, da Peder Nielsen Moldrup, af Almuen i Regelen blot kaldet Per Nielsen, var Ejer af Vestervig Kloster. "Æ blev kommanderet af min Husbond Per Nielsen i Vestervig Kloster, at æ skulde gaa til Tanderup med hans Tævehund Kisæ. Saa kom æ om ved en Kirke, og der saa æ alle Folk stimlede ind. Saa tykte æ ogsaa, æ vilde derind for at se, hvad der gik for sig. Alle Folk fandt en Baas, og æ fandt ogsaa en Baas. Saa saa æ, der kom en Mand op i en Tjæretønde med en Hverresten (dvs. Kværnsten) om sin Hals, og han læste, saa alle Folk faldt ned, saa nær som Kisæ og mig, vi blev staaende. Men saa omsider saa vilde han ogsaa til at skolere mig, og saa siger han: "Hvorfor er du kommet herind og har ikke Bryllupsklæderne paa?" "Det skal æ Djævelen regere mig sige jer, Fa'er, æ blev kommanderet af min Husbond Per Nielsen i Vestervig Kloster, æ skulde til Tanderup med hans Tæve Kisæ, og derfor har æ ikke Bryllupsklæderne paa." Det

svarer Præsten jo ikke til, og saa siger han igen: "Tager ham og binder Hænder og Fødder paa ham." - Saa siger æ: "Det skal der Fanden tage mig mere end to eller tre til af dem, der er her inde." Han raaber igen: "Kaster ham ud i det yderste Mørke." Saa tog æ, banded æ, mine Hoser og Træskoer i æ Haand, og saa rændte æ og Kisæ."

En tredje Kirkegangsfortælling er rimeligvis digtet i Lemvig, ikke i Vestervig, den udlægger Evangeliet om den barmhjertige Samaritan i Havbo-Opfattelse:

"En Mand havde været i Kirke, og hans Moder spurgte ham saa om, hvad Præsten prædikede om. Han fortalte saadan en grov kjøn Krønike om en Mand, der gik fra Jerrigs i Tåvl (dvs. Taabøl) og skulde til Jerrigs i Lem, men han faldt imellem æ Rønboer, og de slog ham halvt ihjel. Saa kom der en Præst forbi, han saa til ham og gik ham afsides forbi. Saa kom der en forbandet Læviger (dvs. Lemviger) forbi - de har aldrig gjort godt i deres Dage - og han gik ham ogsaa forbi. Men saa kom der en Sallingbomand, han var god ved ham. Han kom Tran i hans Saar, og han gav ham Vin at drikke, og han tog ham op paa hans Hest og førte ham til Hærbør (dvs. Harbøre) og bad dem om at røgte ham vel, saa skulde han nok betale det." Hele denne Gruppe

af Aggerbohistorier, Havboens Kirkegang, som jeg her har meddelt, bærer et stærkt ensartet Præg og hører sikkert fra først af hjemme i det sydlige Thy eller i det nordlige Hardsyssel, men de kan herfra brede sig langt videre ud, ja Kisæhistorien naaer helt over til Falster. Endnu en stærkt hjemligpræget Fortælling kan vi tilsidst anføre, idet vi forbigaar ikke helt faa temmelig ubetydelige hjemlige Aggerbohistorier. Det er Aggerboens Disput med Bispen i Aalborg om, hvem der er den lærdeste:

”Omsider naar Aggerboen fra Thisted frem til Aalborg og kommer ind til Bispen. ”God Dag Hr. Bisp.” – ”Ja God Dag da. Hvad skal han min gode Ven? Vær saa god at tage sig en Stol og sæt sig ned !” ”Ja Tak, jo nu er æ rejst herved lige fra Øster Agger og vilde disputere med æ Bisp.” – ”Naa er han det, min gode Mand, ja, saa kan vi gerne prøve det lidt, men det er vel bedst, at vi sætter et lille Væddemaal, tyve Rigsdaler f. Eks., og saa lægger vi Pengene frem paa Bordet. Den, der vinder, tager baade sine egne og den andens.” ”Saa mange Penge har æ nok ikke,” svarede Aggerboen. ”Ja, saa kan vi jo lade det blive ved de 10.” Naa, Aggerboen han ledte, og han ledte i hans Trøjelomme og i hans Vestelomme, og til sidst saa fandt han ogsaa de her ti Daler, og de blev lagt frem. ”Nu,” siger saa Bispen, ”kan han sige mig, hvad Moses Fader hed?” Det var et svært Spørgsmaal, og æ Aggerbo begynder at blive ræd for hans Penge. Saa satte han sig alstille ned paa æ Stol med en Albue paa hvert Knæ og en Haand under hver Kind, og saa sad han og grublede. ”Mon a rammer ed, mon a rammer ed?”- Nu var Bispen noget døv, og saa sagde han: ”Rigtig, rigtig, min Søn, han hed Amram.” Men saa kan det nok hænde sig, at æ Aggerbo han blev karl (dvs. kry), han rejser sig ordentlig i Sædet og siger: 2Kan han saa sige mig, hvad min Fader hedder?” – ”Nej bevarer, det var da umuligt.” – ”Da er det forskrækkeligt. Saa skulde ogsaa Fanden han rive og splitte baade ham og hans Lærdom ad, min Fader han er levende Mand i Øster Agger endnu, og den anden er kanske død for over tyve Aar siden!” Og dermed strøg han alle de tyve Daler ned i sin Lomme og rejste hjem til Agger igen, og alle Folk tykte, at han havde gjort en god Rejse.”

Ligesom ved de østjydske Molboer er der ogsaa til de vestjydske Molboer, Havboerne i Agger og Harboøre, knyttet Fortællinger, der er vandret ind sydfra, fra Tyskland gennem

Sønderjylland, og som fra først af intet har haft at gøre med vore gode thylandske og vestjydske Molboer. Jeg anfører et Par af disse Fortællinger:

”En Aggerbo havde laant sig en Hest og red paa den til Thisted, hvor han købte sig et seks Alens Træ til Aare for sin Baad. Han vilde saa ride hjem med denne Bjælke, idet den laa forved ham paa tværs over Hesten. Han vilde nu ride ud af Købmandens Port, og saa tog Træet imod. Da siger Købmandens Karl: ”Nej, det er ikke saadan, du skal bære dig ad, du skal vende Enden til.” Saa sagde Aggerboen, han havde ikke hørt rigtig, hvad Karlen sagde: ”Aa, gode Fa’er, skal æ lade den rende til,” og nu lod han Hesten rende ordentlig til med Bjælken, saa han selv styrtede ned bag af Hesten.”

Det var den ene af de ganske uhjemlige Aggerbohistorier, den anden handler om Humlen i Lejlen, og passer ikke ret til Folk, der som Aggerboerne er Fiskere, ikke Bønder: ”Nogle Aggerboere gik engang hjem fra Engen, hvor de havde slaaet Hø. Den ene af dem bar paa Nakken en tom Lejle, hvori de havde haft Øl. I Lejlen var der kommen en Humlebi, og den begyndte at snurre og brumme. Den Aggerbo, der bar Lejlen, troede da, at det var Trommerne han hørte, og han begyndte at løbe, idet han raabte til de andre, at Fjenderne var i Landet. I Nærheden stod en Hest tøjret. Den springer han op paa Ryggen af og driver afsted. Idet Hesten løber frem, rykker den Tøj repælen op, saa den farer i Nakken paa Rytteren. Han tror da, at det er en Kugle fra Fjenden, og han raaber til de andre: ”Hils Maren og æ Barn. Æ kommer aldrig hjem mere, for nu er a skudt med Link og Lod!”

Det vil være rimeligt at slutte disse Fortællinger om et gammelt moroombruset forsvundet Agger med en lille Skildring af det mere nymodens, forbilledlige Agger. Fiskerne i Agger ligesom de øvrige Havboer op langs Thylands Vestkyst er som en Race for sig, der ikke paa nogen Maade blander sig med Bønderne inde i Landet. Forhen saa de ned paa Bønderne som fremmede. Var end Havbofiskeren nok saa fattig og havde aldrig saa mange Børn, saa kom dog ingen af disse til at tjene hos Bønderne; de blev i Hjemmet til efter Konfirmationen og ofte længere. Mange kom tidlig til Søs, som Faderen havde været det i sine unge Dage. Naar de saa ofte i flere Aar havde befaret de store Have, kom mange af dem hjem og giftede sig, næsten altid

Bindingsværkshuse er sjældne i vor træfattige Egn. Her ses et smukt Eksempel af denne Hustype fra Sennels. (H. Berthing fot.)

med en Fiskerdatter, og de fortsatte saa Livet som Fiskere.

Disse Fiskere var kraftige og haardføre Folk. Fra deres unge Dage som Sømænd var de altid vant til en Fører, deres Kaptajn adlød de, ham underordnede de sig. At skulle have en Fører fulgte dem Livet igennem. Kom der et Skib i Havsnød, og det skete ikke sjælden, befalede Formanden over dem, de fulgte ham uden mindste Vaklen, selv om Havet brød paa, saa det saa ud, som om det var den visse Død at sejle ud. Hvert større thylandsk Fiskerleje havde en saadan Fører. Han var deres Høvding, en Mand af deres egen Midte. Han var som Thøger i Agger Strandfoged, Sognefoged og Formand for Redningsvæsenet. Med ham var de alle dus. Fra de mange Strandinger, hvor Thøger var Førstemand ved Redningsarbejdet og den, der maatte tage sig af de Reddede, give dem Husly, pleje de Saarede og Halvdøde og i det hele hjælpe dem, indtil de kunde rejse til deres Hjem, fik Thøger mangan en Anerkendelse, Æresbevisning og Belønning. Han var derfor ogsaa bleven en velhavende Mand, til hvem hans Aggerboere aldrig forgæves henvendte sig, naar det kneb. Denne Thøger Sørensen paa Kongsgaarden i Agger (1840-1909) skal have

været den Mand i hele Redningsvæsenets Personale, som har deltaget i Redningen af det største Antal Skibbrudne. Han har saaledes deltaget 22 Gange med Redningsbaaden og 40 Gange med Raketapparatet i Redningen af 603 Skibbrudne. Ved den præjsiske Øvelsebrig Undines Stranding den 27de Oktober 1884 blev der i alt reddet 147 Mand i Redningsstolen. Den første Mand kom i Land Klokken 1 $\frac{1}{4}$ om Natten, og Redningen fortsattes derefter uafbrudt med een Mand i Stolen ad Gangen lige til Klokken 7 $\frac{1}{4}$ om Morgenen, da den sidste Mand kom i Land. Søen gik saa højt, at den stadig brød op over Skibets Mærs. Redningsmandskabet maatte, lige fra det kom paa Stranden, døje meget af Kulde, da det den meste Tid stod i Vandet og overskylledes imellem til midt paa Livet. Den tyske Regering viste sin Paaskønnelse af Redningsmandskabets Færd ved at tilstaa det en Belønning af 5000 Mark, og dets Fører Thøger Sørensen fik tildelt den præjsiske Kroneorden og Aaret efter igen Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

Lad mig til Ære for Hædersmanden Thøger og hans brave Aggerboere fortælle den sidste helt moderne Aggerbohistorie.

Det var i Provisorietiden, hvor en Fisker fra Agger blev tilsagt til at møde for Retten i Vestervig, fordi han havde begaaet den grove Synd at dutte en Gendarm. Under Forhøret fremførte han den Paastand, at en Gendarm umulig kunde være mere end Vorherre og Thøger, og dem sagde han *Du* til, og han mente da heller ikke at forse sig saa meget ved at sige Du til en Gendarm. ”Jeg mente det ikke som nogen Fornærmelse,” sagde han til Herredsfogden, ”men kan jeg sige Du til Vorherre og Thøger, hvorfor saa ikke til en Gendarm.”

Lad mig i Tilslutning hertil meddele den smukke lille Beretning om Aggerboernes trofaste Vedholden ved god gammel Fiskerskik. Naar Fiskerne ved Agger i gamle Dage skulde paa Havet, saa forrettede de først Bøn, før de gik ud, men idet de skød Baaden i Vandet, da paakaldte de deres Skytshelgen, St. Tøger, og de tog deres Tag efter det Opraab ”Tøger, Tøger !” i Stedet for, at Søfolkene ellers siger Halloj! eller Hivop! eller lignende. Aggerboerne er ellers slemme til

at bande, men naar de er paa Havet, saa bander de aldrig.

Aggerboerne har gennem alle Tider udgjort et stærkt og meget særpræget, karakterfuldt dansk Fiskerlav. Heller ikke nu til Dags er de tabt bag af en Vogn, de forstaar nu som før at sætte deres Villie igennem, og de er som Aggerboen i gamle Dage ikke bange for at vove sig i Disput med de højeste og de stærkeste Myndigheder. Thyborøn-Fiskernes pragtfulde Demonstrationssejlad til København i Foraaret 1946 er den foreløbig sidste store Aggerbo-Historie. Skumlere sagde, at Thyborønboerne ikke havde Ret til at bruge Brændselsolien til andet end selve deres Kutterfiskeri paa Vesterhavet, men Thyborønfiskerne hævdede deres Ret at bruge Olien til at sejle til København for at vise deres Landsmænd, at de kunde leve, og at de vilde leve i det elskede Thyborøn. Gid de gæve Rønboere maa naa deres Maal at gøre Thyborøn, ikke blot til den store, velstaaende Fiskerihavn, men til den ganske nødvendige frelsende Nødhavn for alle Søfarende paa Jyllands lange, farlige Vestkyst.

(Kilde: landet mod Nordvest bd. 1, side 239-250).